

Eduskunnan lakivaliokunnalle hallituksen esityksen (HE 34/2004 vp) johdosta

1. Seksialan Liiton näkökulma asiaan

Seksialan Liitto SALLI edustaa suomalaisia ja muita Suomessa vakituisesti asuvia seksialalla työskenteleviä. Osa jäsenistöstämme on seksityöntekijöitä, joita voi kutsua myös prostituoiduiksi, ja osa tekee muunlaista seksityötä.

Seksialalla on hyvin monenlaisia erilaisia toimijoita, mutta karkeasti ottaen seksialan toimijat voi jakaa kahteen ryhmään vastaavalla tavalla kuin muidenkin alojen toimijat: laillisesti toimivat elinkeinonharjoittajat ja harmaat (tai pimeät) markkinat.

Osa seksialasta toimii hyvällä tavalla ammattimaisesti. Käytännössä se tarkoittaa, että työntekijöiden ja asiakkaiden oikeuksia ja turvallisuutta kunnioitetaan ja että kirjanpito ja veroasiat ovat kunnossa. Nämä laillisesti ja asiallisesti toimivat seksiammatillaiset eivät ole rikollisten parittajien alaisuudessa, koska he voivat tarvittaessa kääntyä viranomaisten puoleen.

Valitettavan suuri osa seksibisneksestä tapahtuu kuitenkin harmailla markkinoilla. Tämä seksibisneksen pimeä puoli koostuu sekä suomalaisista että ulkomaalaisista prostituoiduista ja parittajista. Näillä pimeillä markkinoilla rikollisorganisaatiolla on jonkin verran valtaa varsinkin ulkomaalaisprostituutiossa. Ne ongelmat ja se prostituutio, joita hallituksen esityksessä (HE 34/2004 vp) kuvataan, kuuluvat lähinnä tähän seksibisneksen pimeään puoleen.

Seksialan Liiton jäsenistö on huolissaan lisääntyvästä ulkomaalaisprostituutiosta ja rikollisten paritusorganisaatioiden vallasta prostituutiomarkkinoilla. Siinä mielessä voin lausua vilpittömän tukeni hallituksen esityksen tavoitteelle: vähentää prostituutiota ja paritusta. Seksialan Liitto tukee tätä tavoitetta, siltä osin kuin kyseessä on senkaltainen epäasiallisesti tapahtuva seksibisnes, jota hallituksen esityksessä kuvataan.

Liittomme jäsenistön suurempi huolenaihe on kuitenkin se, että tätä sinänsä hyväksyttävää tavoitetta käytetään perusteluna senkaltaisen lainsäädännön luomiseen, joka ei ratkaise ongelmia vaan voi johtaa jopa ongelmien pahenemiseen ja lisääntymiseen.

Mahdollisten väärinkäsitysten korjaamiseksi haluan painottaa, että Seksialan Liittoa ei ole perustettu ajamaan seksialan vapauttamista. Sellainen ei ole jäsenistömme etujen mukaista, koska jäsenistömme ei halua alalle lisää kilpailua. Liiton tavoitteena on seksialaan liittyvien ongelmien vähentäminen sekä seksialalla toimivien turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen.

Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys pohjautuu oikeusministeriön työryhmän mietintöihin, joten siihen pätevät samat huomautukset, jotka Seksialan Liitto on esittänyt oikeusministeriölle antamissaan lausunnoissa. Ne löytyvät liiton verkkosivuilta osoitteesta www.salli.org/kanta/

2. Prostituutio prostituoidun silmin

Olen toiminut prostituotuna 8 vuotta ja olen sinä aikana tutustunut alaan eri näkökulmista sekä Suomessa että ulkomailla. Kun sanon olevani prostituoitu, niin lähdän siitä, että prostituutio käsitetään siten kuin se on määritelty rikoslain 20 luvun 9 ja 10 §:ssä.

Tämän laissa olevan määritelmän mukaisia maksullisia seksuaalisia tekoja harjoitetaan tälläkin hetkellä joka puolella Suomea useissa liikehuoneistoissa, asuinhuoneistoissa ja hotellihuoneissa. Suurin osa toimijoista ei kuitenkaan identifioi itseään prostituoiduiksi, vaan toiminnalle annetaan muita ja paremmalta kuulostavia nimiä. Myöskään ulkopuolisen silmin tätä toimintaa ei yleensä pidetä prostituutiona, koska siihen ei näytä liittyvän niitä piirteitä, jotka yleensä nähdään liittyvän prostituutioon.

Prostituution surullinen puoli on siinä, että se on rahanhankintakeino, joka vetää puoleensa myös monia eri tavoin syrjäytyneitä, vähäosaisia ja ongelmaisia ihmisiä, joille prostituutio on pikemmin jonkinlainen selviytymiskeino kuin asiallisesti ja ammattimaisesti harjoitettava elinkeino. Aivan omat ongelmansa tulee siitä, että alemman elintason maista tulee ihmisiä rikkaampien maiden pimeille prostituutiomarkkinoille, joilla he toimivat ilman minkäänlaista oikeudellista suojaa. Tämä syrjäytyneistä oman maan kansalaisista ja laittomista ulkomaalaisista muodostuva prostituutio on sitä prostituutiota, joka yleensä myös nähdään prostituutiona.

Näkemykseni on, että prostituutio itsessään (se että seksiä myydään ja ostetaan) ei ole mikään ongelma, silloin kun sitä harjoitetaan asiallisesti ja hyvällä tavalla ammattimaisesti.

Prostituution ympärillä ja sisällä olevat ongelmat johtuvat nähdäkseni seuraavista syistä:

- Prostituutio on henkisesti raskasta työtä, joka ei sovi kaikille.
- Prostituutioon ajaudutaan vastoin omaa tahtoa esim. muiden vaihtoehtojen puuttumisen takia tai siksi että muut vaihtoehdot ovat yksilön kannalta huonompia vaihtoehtoja.
- Monilla prostituutiossa toimivilla on hyvin vähän mahdollisuuksia vaikuttaa omiin työskentelyolosuhteisiinsa tai liian vähän tietoa olemassa olevista mahdollisuuksista.

- Ihmisillä on ennen prostituutioon ryhtymistä jo valmiiksi monia vaikeita ongelmia: mielenterveysongelmia, päihdeongelmia, köyhyyttä, asunnottomuutta, työttömyyttä.
- Prostituutiolainsäädäntö, moraaliset käsitykset, prostituutioon liittyvä häpeäleima ja salailun tarve vaikeuttavat prostituoitujen työtä ja elämää.
- Laillisesti ja veroja maksaen elinkeinonharjoittajana toimiminen on monille aivan liian vaikeaa, joten varsinkin monet prostituutiota selviytymiskeinona käyttävät "joutuvat" toimimaan pimeästi ja siten laittomasti.
- Ulkomaalaiset prostituoidut ovat vailla oikeudellista suojaa, koska he toimivat ulkomaalaislain vastaisesti ja pimeillä markkinoilla.

Prostituutioon liittyvien ongelmien ratkaiseminen edellyttää, että osataan nähdä nämä ongelmat sellaisina kuin ne ovat. Niinpä ongelmia voisi ratkaista esim. seuraavilla tavoilla:

- Ihmiset tarvitsevat apua omiin ongelmiinsa: päihdeongelmainen tarvitsee päihdehuoltoa, mielenterveysongelmainen tarvitsee mielenterveyspalveluita, asunnoton tarvitsee asunnon, työtön tarvitsee työtä.
- Globaalilla tasolla tärkeintä on köyhyyden poistaminen, koulutusmahdollisuuksien luominen kaikille ihmisille sekä siedettävien toimeentulomahdollisuuksien tarjoaminen ihmisten omalla kotiseudulla.
- Prostituutiosta on annettava oikeaa, realistista tietoa, jotta virheellinen käsitys "helposta rahasta" ei houkuttelisi alalle sellaisia, joille se ei sovi.
- Lain noudattaminen on tehtävä helpommaksi.

Sellainen väite, että näkemykseni edustaisi vain jonkinlaista eliittiprostituoidun mielipidettä, on mielestäni kummallinen. Olen tavannut köyhien maiden prostituoituja, katuprostituoituja, bordelliprostituoituja ja huippuluokan seuralaisia. Kaikista näistä tapaamisista olen oppinut, että peruskysymysten suhteen kaikki prostituoidut ovat samassa asemassa.

Prostituoidun näkökulmasta katsottuna prostituutiossa on aina kyse mahdollisuudesta ansaita rahaa. Sellainen lainsäädäntö, joka vaikeuttaa prostituoidun mahdollisuutta tehdä työtä, tuo prostituoiduille lisää ongelmia.

Prostituoidun näkökulmasta katsottuna prostituutioon liittyvien ongelmien ratkaisemisessa on kyse siitä, miten asioita voisi tehdä paremmin tai turvallisemmin. Se voi onnistua vain siten, että lisätään ihmisten mahdollisuuksia tehdä parempia valintoja – ei niin että vaikeutetaan ihmisten elämää kontrollipolitiikkaa tiukentamalla.

3. Hallituksen esitys prostituoidun silmin

3.1. Prostituutio

Hallituksen esityksen perusteluissa esiintyvä kuvaus prostituutiosta tuntuu hyvin hämmäntävältä. Tekstissä tuodaan esiin joitakin todellisia prostituution ongelmia, mutta esityksen logiikka on nurinkurinen.

Se prostituutio, joka perustelutekstissä esiintyy, on jonkinlainen teoreettinen konstruktio. Prostituutio esitetään ikään kuin kaikkien niiden ongelmien ja rikosten summana, joita maksulliseen seksiin voi liittyä. Tältä pohjalta perusteluissa loogisesti päädytään siihen teoreettiseen ajatukseen, että mikä tahansa, minkä voidaan ajatella estävän tai vähentävän prostituutiota, myös automaattisesti vähentäisi näitä ongelmia.

Monet esitetyt asiat perustuvat vain oletuksiin. Esimerkiksi arviot ulkomaalaisten ja suomalaisten prostituoitujen määrästä, väkivallan yleisyydestä ja paritustoiminnan laajuudesta ovat pelkkiä arvioita. Todellinen tutkimukseen perustuva tieto puuttuu lähes kokonaan.

Kummallista on myös se, miten perusteluina esitetään joko itsestäänselviä tai spekulatiivisia väitteitä, jotka eivät sellaisenaan vielä perustele oikeastaan yhtään mitään. Otan joitain esimerkkejä:

- "Prostituutio on erittäin pitkälle järjestäytynyttä." (s. 7) – Koska kyseessä on rahanansaitsemiskeino, joka edellyttää myyjän ja asiakkaan kohtaamista, niin tietenkin toiminta on aina jollain tavalla järjestäytynyttä, koska muuten bisnes ei toimisi.
- "Prostituutio ilmiönä liittyy erittäin läheisesti paritusrikollisuuteen." (s. 8) – Tämähän on jo määritelmällinen itsestäänselvyys, koska rikoslain 20 luvun 9 §:n mukaan kaikki taloudellinen hyötyminen toisen prostituutiosta on paritusta ja prostituutio taas on taloudellista toimintaa. Käytännössä on yleensä mahdotonta harjoittaa taloudellista toimintaa, ilman että se tuottaisi taloudellista hyötyä myös ulkopuolisille.
- "Päätös prostituoiduksi ryhtymisestä ei useinkaan synny täysin vapaaehtoisena ja tietoisena valinnan seurauksena." (s. 56) - Mahtaako tällaisia päätöksiä todellisessa ihmiselämässä olla olemassakaan?
- "Vapaastikin toimivalla prostituoidulla on yleensä tosiasiansa vain rajoitettu mahdollisuutensa valita asiakkaansa." (s. 62) - Tämäkin on itsestäänselvyys.
- "Mahdollisuus prostituoitujen kokemalle fyysiselle tai psyykkiselle vahingolle on kaikissa seksuaalipalvelujen ostamistilanteissa periaatteessa olemassa." (s. 59) - Tällainen mahdollisuus on varmaan sekä periaatteessa et-

tä käytännössä olemassa missä tahansa työssä ja missä tahansa ihmissuh-
teessa.

- Monet perustelut on kirjoitettu muotoon "voidaan ajatella" tai "on oletet-
tavaa" ilman että näiden ajatusten tai oletusten takana olisi mitään todellis-
ta tietoa.

Perusteluissa esiintyy myös väitteitä, jotka prostituution arkitodellisuutta tuntevan
näkökulmasta ovat selvästi virheellisiä:

- "Alalla itsenäisesti toimivat prostituoidut ovat erittäin harvinaisia." (s. 7) -
Väite on selvästi totuuden vastainen, mikäli "itsenäisesti toimiminen"
määritellään sellaiseksi työskentelyksi, jota yksityisyrittäjät ja freelance-
työntekijät yleensä harjoittavat.
- "Saatujen tietojen mukaan jo tällä hetkellä valtaosa Suomessa toimivista
prostituoiduista toimii parittajan alaisuudessa." (s. 56) - Kyllähän tällaista
"tietoa" kerrotaan, mutta on eri asia missä määrin se pitää paikkansa. Käy-
tännössä melkein kaikki prostituoidut tarvitsevat esim. markkinoinnissa
muiden palveluita, jolloin he siis käyttävät "parittajien" tarjoamia palvelui-
ta, mutta se ei silti vielä merkitse sitä, että he toimisivat parittajan "alai-
suudessa".
- "Jos kriminalisointi vähentäisi seksuaalipalvelujen kysyntää, prostituoi-
tujen mahdollisuudet kohdata ostajien toteuttamaa väkivaltaa pienenisivät
ostajien määrän vähentyessä." (s. 56) - Väite perustuu oletukseen, että vä-
kivallan määrä olisi suoraan verrannollinen asiakkaiden määrään eli että
asiakkaista aina tietty osa olisi väkivaltaisista. Oletus on väärä. Väkivallan
määrä johtuu muista olosuhteista kuin asiakkaiden määrästä.
- "Tätäkin vaikeampi on arvioida, vaikuttaako uudistus [seksinostamisen
kriminalisointi] siihen, uskaltavatko prostituoidut ilmoittaa poliisille hei-
hin kohdistuvista pahoinpitelyistä." (s. 57) - Tätä ei ole vaikea arvioida,
sillä asiasta on tietoa: kaikki sellaiset lainsäädännölliset kontrollitoimet,
jotka ovat prostituoidun omien intressien vastaisia, vähentävät prostituoi-
tujen halukkuutta ja mahdollisuuksia turvautua viranomaisten apuun.

Kaikista käsittämättömin ajatus hallituksen esityksen perusteluissa on sivun 59
virkkeessä: "Seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisointia voitaisiin perustella
jo prostituoitujen oikeuksien ja vapauksien turvaamisella."

Jotta jonkin ihmisryhmän oikeudet ja vapaudet tulisivat turvatuksi, niin siihen ei
riitä, että laaditaan laki, joka teoriassa ajaa hyvää tarkoitusta. Oikeuksien ja vapa-
uksien turvaaminen toteutuu käytännössä vasta sitten, kun kyseisillä ihmisillä on
todellinen mahdollisuus turvautua viranomaisten apuun, mikäli heidän oikeuksi-
aan tai vapauksiaan loukataan. Jos avun saamiselle asetetaan sellaisia ehtoja, että
avun hakeminen on ristiriidassa kyseisen henkilön omien tärkeiden intressien
kanssa, niin silloin on kyseenalaista, voidaanko sanoa oikeuksien olevan turvatut.

Prostituoidun intressissä on saada maksavia asiakkaita. Mikäli poliisin toimenkuvaan lisätään seksinoston kriminalisoinnin valvominen, niin se tosiasiasa heikentää prostituoitujen mahdollisuuksia turvautua poliisiviranomaisen apuun.

Ulkomaalaisprostituoitujen kohdalla ongelma kilpistyy ulkomaalaislakiin vuonna 1999 tehtyyn lisäykseen, jonka perusteella prostituutiosta epäilty ulkomaalainen voidaan käännättää maasta. Käännätyksen pelon takia ulkomaalaiset prostituoidut eivät ole halukkaita turvautumaan viranomaisten apuun.

3.2. Paritus

Parituksen kriminalisointia voidaan perustella sillä, että se on keino rajoittaa prostituutiota. Tässä tarkoituksessa parituskriminalisointi onkin ollut kohtuullisen toimiva.

Parituksen perusteluissa on kuitenkin samanlainen ongelma kuin seksin oston kriminalisoinnin argumentoinnissa. Parituskriminalisointia perustellaan prostituoidun suojelemisella, mutta todellisuudessa se ei kuitenkaan takaa prostituoidulle mitään oikeuksia. Niinpä parituksen kriminalisointi käytännössä usein kääntyy prostituoituja vastaan.

Esimerkkinä kerron tapauksen eräästä suomalaisesta itsenäisesti toimivasta prostituoidusta, joka ilmoitteli palveluistaan eräällä maksullisella internet-sivustolla. Paikkakunnan poliisi oli kiinnittänyt huomiota hänen toimintaansa ja huomannut hänen ilmoituksensa internetissä, joten poliisilla oli syytä epäillä paritusta. Poliisi teki ratsian hotellihuoneeseen, jossa kyseinen prostituoitu oli asiakkaansa kanssa. Poliisi vaati heitä heti lähtemään poliisiasemalle antamaan todistajan lausuntoa epäilystä paritusrikoksesta. Prostituoitu ei tietenkään ollut halukas todistamaan mistään parituksesta, koska hänen mielestään mitään paritusta ei ollut edes tapahtunut. Poliisi piti häntä poliisiasemalla lain salliman maksimiajan.

Tämä tapaus tuntuu erityisen huolestuttavalta esimerkkitapaukselta siksi, että hallituksen esityksessä ehdotetaan parituskriminalisointia laajennettavaksi myös yhteystietojen markkinointiin. Käytännössä lähes kaikki muut kuin yleisellä paikalla toimivat prostituoidut tarvitsevat jonkinlaisia markkinointikanavia. Jos kaikki markkinointi katsotaan paritukseksi, niin silloin prostituoidut joutuvat koko ajan pelkäämään, että poliisi tulee vaatimaan todistajanlausuntoja näistä rikollisista markkinointikanavista.

Jotta parituskriminalisointi onnistuisi käytännössä suojelemaan prostituoitua, parituksen tunnusmerkkejä tulisi muuttaa siten, että pelkkä taloudellisen hyödyn saaminen toisen prostituutiosta ei olisi riittävä parituksen tunnusmerkki. Paritus tulisi määritellä sellaiseksi hyötymiseksi toisen prostituutiosta, jossa jollakin tavalla alistetaan prostituoitua tai hyödynnetään prostituoidun heikkoa asemaa tms.

3.3. Ihmiskauppa

Ihmiskaupan kriminalisointi hallituksen esityksen mukaisesti on perusteltua. Ihmiskauppaa koskevaan keskusteluun liittyy kuitenkin hyvin huolestuttavia piirteitä.

Hallituksen esityksestä käy ilmi, että Suomessa todennäköisesti esiintyy hyvin vähän sellaista ihmiskauppaa, joka täyttäisi ihmiskaupparikoksen tunnusmerkit. Suurin osa ulkomaalaisista prostituoiduista ei siten ole lain tarkoittaman ihmiskaupan uhreja.

Tiukempaa lainsäädäntöä vaativissa puheenvuoroissa puhutaan kuitenkin hyvin usein naiskaupasta, ikään kuin kaikki Suomeen saapuvat ulkomaalaiset prostituoidut olisivat ihmiskaupan uhreja.

Tämä ristiriita on pelottava siksi, että näitä kauhukuvia naiskaupan uhreista käytetään yksinomaan kontrollipolitiikan perusteluna, mutta mitään todellista apua näille uhreille ei näytä olevan luvassa.

Ulkomaalaiset prostituoidut ovat taloudellisesti riippuvaisia paritusorganisaatioiden (ja mahdollisten ihmiskaupan harjoittajien) tarjoamista työskentelymahdollisuuksista. Mikäli heille ei tarjota apua, muita vaihtoehtoja tai muita toimeentulomahdollisuuksia, niin vaarana on, tiukentunut kontrollipolitiikka ainoastaan johtaa heidän asemansa huononemiseen.

3.4. Törkeä ihmiskauppa

Näyttäisi siltä, että törkeää ihmiskauppaa koskevassa ehdotetussa lakipykälässä on puute, jonka takia se ei täysin vastaisi EU:n puitepäättöksen vaatimuksia.

HE:n sivulla 14 mainitaan EU:n puitepäättöksessä olevan yhtenä raskauttavana asianhaarana se, että uhrina on erityisen suojaton henkilö. Ehdotetussa 3 a §:n 3 kohdassa mainitaan kuitenkin vain rikoksen kohdistuminen kahdeksaatoista vuotta nuorempaan lapseen. Henkilö voi kuitenkin olla erityisen suojaton myös muista syistä, mitä ei ole lakiehdotuksessa otettu huomioon.

3.5. Ihmissalakuljetus

HE:n sivulla 9 selitetään, miten ihmiskauppa ja ihmissalakuljetus ovat periaatteessa eri asioita: "Ihmiskauppaa koskevissa kansainvälisissä sopimuksissa suojelukohteena on yksittäinen henkilö, kun taas laitonta maahantuloa koskevilla rangaistussäännöksillä halutaan ensisijaisesti suojella valtion oikeutta valvoa maahantuloa."

Käytännössä asia ei kuitenkaan ole näin yksinkertainen ja selkeä. Vaikka ulkomaalaisten prostituoitujen usein väitetään olevan ihmiskaupan uhreja, niin silti useimmiten kyseessä ei ole sellainen ihmiskauppa, joka täyttäisi ihmiskaupan

tunnusmerkit. Ja niissäkin tapauksissa joissa ihmiskauppa voidaan todistaa tapahtuneeksi, joutuvat uhrin kuitenkin yleensä käännytyksi maasta.

Ihmiskaupan ja ihmissalakuljetuksen erilaisesta määritelmästä huolimatta, käytännössä molemmissa näyttää olevan kyse samasta asiasta: ei toivotut ulkomaalaiset halutaan saada pois maasta.

3.6. Seksin oston kriminalisointi

Hallituksen esityksessä oleva ratkaisu lykätä esitystä seksin oston kriminalisoinnista on perusteltu seuraavien syiden takia. Ruotsin kokemuksista ei ole vielä saatavilla kunnollista tutkimustietoa. Kokemukset uuden järjestyslain vaikutuksista ovat vielä kovin vähäiset. Lisäksi prostituoiduille suunnatut sosiaali- ja terveyspalvelut tulee ensin saada koko maan kattaviksi ja määrällisesti riittäviksi.

4. Ongelmien ratkaisemisesta

Prostituutioon kohdistuva kontrollipolitiikka aiheuttaa usein tavoitteisiin nähden päinvastaisia seurauksia. Hyvän esimerkin tästä tarjoaa vuonna 1999 tehty ulkomaalaislain muutos, jonka tarkoituksena oli ulkomaalaisprostituution vähentäminen antamalla viranomaisille mahdollisuuden käännyttää maasta prostituutiosta epäiltyjä ulkomaalaisia. Lain avulla ei ole saatu vähennettyä ulkomaalaisprostituutiota, mutta sen sijaan seurauksena on ollut, että ulkomaalaiset prostituoidut eivät enää uskalla turvautua viranomaisten puoleen. Sen seurauksena ulkomaalaisprostituution ongelmat ovat lisääntyneet ja vaikeutuneet.

Prostituutiossa on paljon vakavia ongelmia ja on ymmärrettävää, että lainsäätäjät haluaa puuttua niihin. Prostituution ongelmat ovat kuitenkin suurimmaksi osaksi sellaisia, joita ei voi ratkaista tiukentamalla lainsäädäntöä, vaan tarvitaan muita keinoja. Lisäksi prostituutio on useimmiten vain ongelmien kasautumispaikka ja ongelmat johtuvat muista tekijöistä. On tartuttava ongelmiin ja niiden syihin. Prostituutiopolitiikan tiukentaminen ei ratkaise ongelmia.

Kunnioitavasti

Johanna Sirkiä
Seksialan Liitto SALLIn puheenjohtaja
johanna@salli.org
puh. 040 510 2114